

İslam'da Çevre Bilinci

İslam'da çevre bilinci, Allah'ın yarattığı her şeyi korumak ve ona şükretmekle ilgili bir dindir. Kur'an-ı Kerim'de birçok ayet, insanın doğaya karşı sorumluluklarını ve doğanın insan için sunduğu faydaları vurgular. Bu ayetler, insanın doğayı sadece bir kaynak olarak değil, aynı zamanda bir emanet olarak görmesini gerektirir.

İslam'da çevre bilinci, Allah'ın yarattığı her şeyi korumak ve ona şükretmekle ilgili bir dindir. Kur'an-ı Kerim'de birçok ayet, insanın doğaya karşı sorumluluklarını ve doğanın insan için sunduğu faydaları vurgular. Bu ayetler, insanın doğayı sadece bir kaynak olarak değil, aynı zamanda bir emanet olarak görmesini gerektirir. "Yedi gök, yer ve bunların içinde bulunanlar Allah'ı tespih ederler. Her şey O'nu hamd ile tespih eder. Ancak, siz onların tespihlerini anlamazsınız. O, halâkî'dir (hemen cezalandırmaz, müddet verir), ok bağışlayandır." (İsra, 17/44) Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'de kâinatla ve eşyanın varlığı ile ilgili birçok ayet bulmak mümkündür. Bu ayetlerde etrafımıza, yakın çevremize -yeryüzü- ve uzak çevreye -gökyüzü- bakmamız öğütlenerek dikkatimiz çekilmekte ve onlar hakkında düşünülmesi teşvik edilmektedir. Dikkatle baktığımızda bu ayetlerin zikredilmesinde doğanın ana hedefi, insanın yararına olmasıdır. Bunlardan birincisi, tabii varlıklar ve olaylarla, Allah'ın varlık ve birliğine, imanından sonra dirilişe ve bazı metafizik konulara delil getirmektir. İkincisi kâinatın bizzat yapısı ve eşitli tabii olayların meydana gelişinde doğrudan temel bilgi vermektir. Doğanın insanı koruması ve insanın doğaya zarar vermemesi için gerekli olan şeyleri insanın bilmesi ve bunları korumasıdır. Bu ayetlerde doğanın insan için sunduğu faydaları ve insanın doğaya karşı sorumlulukları vurgulanmaktadır. (Mehmet Bayraktar, İslam ve Ekoloji, DİB Yay. Ank. 1992, s.30). Yukarıda okuduğumuz ayette, Allah'ın yarattığı tüm varlıkların kendi haklarıyla O'na ibadet edici

olduğunu ve daimi surette yüce Yaraticının varlıklarla ilişki içerisinde bulunduğunu göstermektedir. Bu, bize kâinatın manevî yönünü göstermektedir. Yüce Allah’n Kur’an’da zaman zaman ağaç ve bitki türlerine yemin etmesi, bu varlıklara verilen öneme işaret etmektedir. Nitekim Kur’an-ı Kerim’de sadece “ağaç” lafzının geçtiği ayetlerin sayısı azımsanmayacak bir boyutta (yirmi sekiz adet)dır. Bütün bunlardan, Allah’n yarattığı her şeyin, maddî değerinin yanında manevî bir değerinin de olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla her şey O’nun emrinde ve zikreden bir varlık olarak O’nun varlığının müjdecisidir. Tüm varlıklar O’nun hikmetinin eseridir ve hiçbirisi lüzumsuz yere yaratılmamıştır. Bundan dolayı varlıklar kıymet verilmeye layık olup onların keyfî bir şekilde yok edilmesi dinimizce yasaklanmıştır. Nitekim اِنَّاكُلَّشَىْءٍخَلَقْنَاهُبِقَدَرٍَظَهَرَالْفَسَادُفِىالْبَرِّوَالْبَحْرِبِمَاكَسَبَتْاَيْدِىالنَّاسِلِيُذِيقَهُمْبَعْضَالَّذِىعَمِلُوالَعَلَّهُمْيَرْجِعُونَ“Allah’n buyruklarını umursamaz hale gelen şu insanların, kendi elleriyle yaptıkları sonucunda, karada ve denizde bozulma başladı. Bu şekilde Allah belki doğru yola dönerler diye, yaptıklarının bazı kötü sonuçlarını onlara tattıracaktır.” (Rum suresi 30/41)’de insanların elleriyle işledikleri yüzünden karada ve denizde bozulma -fesad- çıkacağı hatırlatılmıştır. Tüm ibadetlerinde Allah’a teslim olmaya çağrılan inananların, bilhassa hac ibadeti gibi dünyanın her tarafından gelen yüz binlerin bir arada bulunduğu izdihamlı anda bile ihramlı iken canlıları öldürmekten ve tabiata zarar vermekten sakındırılmaları çok manidardır. Hz. Peygamber (s.a.s) Efendimiz hayatta iken bu konuda da -bırakınız keserek, yakarak yok etmeyi- bize örnek olacak şekilde boş arazileri ormanlaştırmıştır. Resûlullah (s.a.s) Zû-Kad gazvesinden dönerken -bir zamanlar orman olan-Zureybu’t-Tavîl’e geldiği zaman, Ensar’dan Harise oğulları; Ya Rasulallah burası bizim deve ve koyunlarımızın otlağı, kadınlarımızın gezintiye çıktığı yerlerdir, diyerek el-Gâbe’nin yerini işaret ettiler. Bu konu üzerine Allah Resûlü “Kim buradan bir ağaç kesecek olursa, onun karşılığı bir ağaç diksin” diye emretmiştir. Bundan sonra ağaçlar dikilmiş ve el-Gâbe (ormanı) meydana gelmiştir (Belâzûrî, Fütûhu’l-Buldan, Beyrut 1958, 1/17). Yine bu konuda “Elinizde bir ağaç fidanı varsa kıyamet

koparken bile olsa eğer dikmeye fırsat bulursanız mutlaka dikin” (Buhārī, Edeb-ü'l-Mefrūd, Kahire 1379, s.168) emriyle bizleri yönlendiren Peygamberimiz Medine ve Taif şehirlerini de koruma altına almıştır. Sevgili Peygamberimizin bu güzel uygulaması doğrultusunda İslam hukukçuları da koruma düşüncesiyle, mezarlık ve vakıf arazilerinden kamu yararına kullanılmak şartıyla ağaç kesileceği zaman yerine yenilerinin dikilmesi şartını koymuşlardır. Resûlullah'ın bu emrine uyan Müslümanlar ağaçlar boyu gümüş, altın, birer evreci olarak ağaçlarla ve Allah'ın yarattığı diğer canlılarla ilgilenerek onları korumuşlar ve kurdukları şehirlerde, mezarlıklarında, yaptıkları cami, medrese vb. yerlerde ağaçlandırmaya önem vermişlerdir. Nitekim bazı yerlerde insanımızın doğum veya ölümü vesilesiyle hatıra ağaçları dikmesi gelenek haline almıştır. Bu konuda insanımız, dikilen ağacın meyvesinden veya gübresinden istifade edilmekle sadaka sevabına kavuşulacağı inancıyla hareket etmiştir. Netice itibarıyla dünyada beşikten mezara kadar olan ağaç ihtiyacımızı karşılarken elimizde bulunan ormanları atalarımızdan miras değil yavrularımızdan aldığımız bilinciyle kullanmalı, bu konuda israfa, cehalete, hatta kötü bir şekilde kullanarak hıyanete düşmemeliyiz. Elimizde bulunan ormanları yok etmenin kolay, yetiştirmenin zor olduğunu, ormanların azaldığı ülkelerde erozyon, heyelan, zensiz yağış, sel felaketi, kuraklık ve kıtlığın etkili olabileceğini hatırimızdan ikermamalıyız. Dr. Seyit Ali TOPAL

[İslam ve Hayat, Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)